

Stručni rad

Učenje njemačkog jezika od osnovne škole do državne mature

Geriena Karačić, prof. njemačkog jezika

Odjel za germanistiku

Sveučilište u Zadru

Sažetak

U radu se analizira broj učenika koji uči njemački jezik u osnovnim i srednjim školama te se razmatra odabir ispita iz njemačkog jezika na državnoj maturi. Cilj je proučiti vertikalnu učenja njemačkog jezika i utvrditi koje su mogućnosti povećanja broja pristupnika ispitu iz njemačkog jezika na državnoj maturi. Rezultati analize odabira ispita iz njemačkog jezika na državnoj maturi pokazuju da je veći broj pristupnika iz strukovnih škola nego iz gimnazija te da se češće polaže njemački jezik na osnovnoj razini nego na višoj razini. Dobiveni rezultati ukazuju na potrebu za doradu jezične politike u hrvatskom obrazovnom sustavu u pogledu učenja njemačkog kao stranog jezika.

Ključne riječi: broj sati, strani jezik, strukovne škole, višejezičnost

1. Uvod

Republika Hrvatska kao članica Europske unije podupire učenje dvaju stranih jezika tijekom obveznog obrazovanja te time slijedi preporuke Vijeća Europe o razvijanju višejezične kompetencije koja je nužna zbog sve veće mobilnosti studenata i zaposlenika radi obrazovanja i rada unutar EU-e. U današnjem svijetu postoji neosporna potreba za poznavanjem engleskog jezika, ali upravo poznavanje drugih jezika kao na primjer njemačkog jezika ne povećava samo mogućnosti uspješnog studiranja na sveučilištima njemačkog govornog područja nego i tijesnu poslovnu suradnju s tvrtkama tog područja. Iz ovih se razloga u radu razmatraju izazovi učenja njemačkog kao stranog jezika od osnovne škole do državne mature. Cilj je ustanoviti koje su mogućnosti povećanja broja pristupnika za polaganje ispita iz njemačkog jezika na državnoj maturi. Dobiveni rezultati mogu poslužiti za dugoročno planiranje politike višejezičnosti u odgojno-obrazovnom sustavu te kao smjernice visokim učilištima za određivanje kriterija za upis na pojedine studije kao i za odlučivanje o upisnim kvotama.

Rad je podijeljen u četiri dijela. U prvom se analiziraju uvjeti za odabir stranog jezika u osnovnoj školi kao obvezni ili kao izborni predmet te raspodjela broja sati za strane jezike u osnovnoj školi. Zatim se razmatra raspodjela nastave na pojedine strane jezike te na kraju broj potencijalnih učenika koji bi u srednjoj školi mogli učiti njemački jezik. U drugom se dijelu prikazuje organizacija nastave stranih jezika u srednjim školama te analizira zastupljenost njemačkog jezika po srednjoškolskim programima. U trećem se dijelu razmatra odaziv učenika na polaganje ispita iz njemačkog jezika na državnoj maturi s obzirom na osnovnu i višu razinu te odaziv učenika iz strukovnih škola. Na kraju se raspravlja o rezultatima analize odaziva na državnu maturu i mogućnostima povećanja zanimanja za polaganje njemačkog jezika na državnoj maturi.

2. Strani jezik u osnovnoj školi

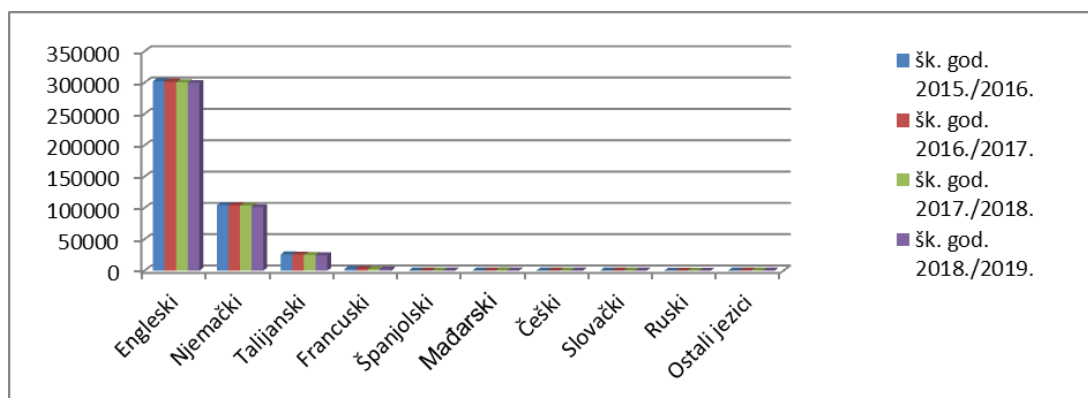
Učenici u prvom razredu osnovne škole mogu birati njemački ili neki drugi jezik kao prvi strani jezik koji će im biti obvezan do kraja osnovnoškolskog obrazovanja, a taj izbor im moraju omogućiti sve osnovne škole. Od 4. do 8. razreda učenici mogu kao izborni predmet učiti drugi strani jezik. Kao izborni strani jezik može se

ponuditi njemački, francuski, talijanski ili neki drugi strani jezik, ukoliko osnovna škola ima nastavnika koji je osposobljen za tu nastavu. Ako se učenici u prvom razredu odluče za njemački kao prvi strani jezik, mora im se od 4. razreda kao drugi strani jezik ponuditi engleski. Iz navedenog se vidi da su znatne razlike u izvođenju nastave između prvog obveznog stranog jezika i drugog izbornog jer se obvezni izvodi svih osam godina, a izborni samo pet godina. Također postoje još i razlike u godišnjem broju sati koji se za prvi strani jezik povećava od 5. do 8. razreda. Tako prvi (obvezni) strani jezik ima dvostruko više sati za vrijeme osnovnoškolskog obrazovanje nego drugi (izborni) jezik (tablica 1). Postavlja se pitanja je li nužna tako velika razlika u ukupnom broju sati između prvog i drugog stranog jezika.

	1.	2	3	4	5	6	7	8	ukupno
prvi (obvezni) strani jezik	70	70	70	70	105	105	105	105	700
drugi (izborni) strani jezik	-	-	-	70	70	70	70	70	350

Tablica 1. Godišnji broj sati za nastavu stranog jezika u osnovnoj školi [9]

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku od školske godine 2015./ 2016. do 2018./ 2019. [1-4] učenici u osnovnoj školi najviše uče engleski jezik, a potom njemački jezik (grafikon 1). Ukupan udio njemačkog jezika u osnovnoškolskom obrazovanju je konstantan u zadnje četiri školske godine i iznosi 24 %, što je ukupno preko 100.000 učenika od prvog do osmog razreda u jednoj školskoj godini. No, statistička izvješća o učenju stranog jezika u osnovnoj školi ne razlikuju učenje prvog i drugog stranog jezika pa detaljniji podaci o raspodjeli na prvi i drugi strani jezik ne postoje.

Grafikon 1. Raspodjela nastave stranih jezika u osnovnim školama [1-4]

Iz dobivenih podataka izdvaja se broj učenika koji su učili njemački jezik u završnom razredu, prije nastavka školovanja u srednjim školama kako bi se dobili dodatni podaci za proučavanje vertikale učenja njemačkog jezika u hrvatskom obrazovnom sustavu (tablica 2).

šk. god. 2015./2016.	šk. god. 2016./2017.	šk. god. 2017./2018.	šk. god. 2018./2019.
16277	15977	16124	15678

Tablica 2. Broj učenika u osmom razredu koji uče njemački jezik [1-4]

Rezultati analize pokazuju da prosječno 16.000 učenika ili 27,5 % ukupnog broja učenika uče njemački jezik u osmom razredu. Koliko će učenika nastaviti učiti njemački, ovisi o njima i srednjoškolskom programu koji upišu.

3. Njemački jezik u srednjoj školi

Učenici u srednjoj školi mogu nastaviti učiti njemački jezik ili ga početi učiti. U kurikulumima za gimnazije [9] i strukovne škole [10] naglašava se da je od iznimne važnosti onim učenicima koji su njemački u osnovnoj školi učili kao prvi (obvezni) strani jezik ili kao drugi (izborni) strani jezik omogućiti nastavak učenja od razine koju su postigli. Stoga je za očekivati da će neki učenici završiti srednju školu sa znanjem njemačkog jezika na višoj, a neki na osnovnoj razini. To ovisi o pohađanom srednjoškolskom programu koji se razlikuje po broju stranih jezika koji se uči kao i po godišnjem broju sati.

Na temelju statističkih podataka o učenju stranih jezika u srednjim školama može se utvrditi koliko je njemački jezik zastupljen u kojem srednjoškolskom programu (tablica 3).

	šk. god. 2015./2016.	šk. god. 2016./2017.	šk. god. 2017./2018.	šk. god. 2018./2019.
gimnazije	32747	32050	30907	29600
tehničke i srodne škole	19257	17325	17181	16757
umjetničke škole	285	268	203	228
industrijske i obrtničke škole	7455	6768	6400	6010

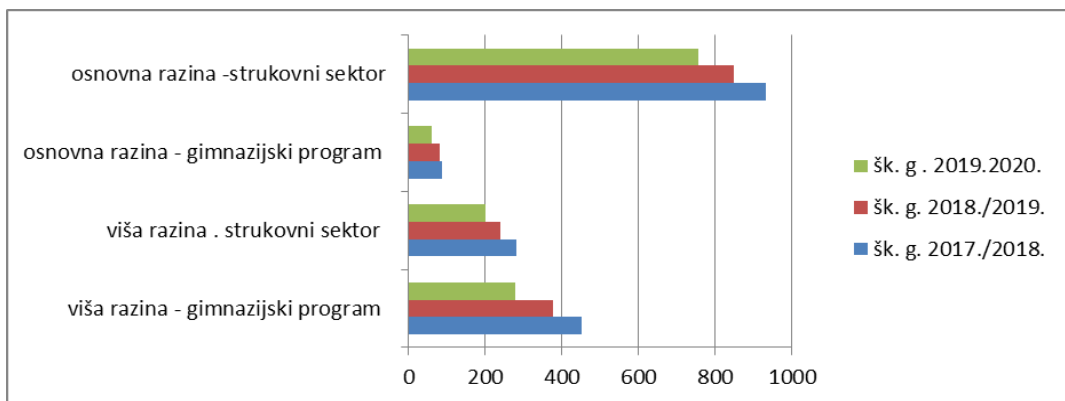
Tablica 3. Zastupljenost njemačkog jezika u srednjoškolskom programu [5-8]

Iz prikazanih podataka vidljivo je da preko 50.000 učenika uči njemački jezik u srednjim školama, većina učenika uči njemački u gimnazijama, nakon toga slijede tehničke i srodne škole, zatim industrijske i obrtničke škole i na kraju umjetničke škole. Ako se uzme u obzir da oko 30.000 učenika uči njemački jezik u gimnazijama, to u prosjeku znači oko 7.500 učenika po školskoj godini. Na temelju tih podataka može se pretpostaviti da isti broj maturanata može pristupiti ispitu iz njemačkog jezika na državnoj maturi.

4. Njemački jezik na državnoj maturi

Kad je riječ o polaganju državne mature, treba uzeti u obzir da samo učenici gimnazijskih programa moraju pristupiti maturi, dok učenici strukovnih škola moraju samo polagati maturu ukoliko žele nastaviti visokoškolsko obrazovanje. Jedan od triju obveznih predmeta koji se mora polagati je strani jezik. Ukoliko je učenik učio više stranih jezika, može birati koji će polagati, a preduvjet je da je strani jezik u srednjoj školi učio najmanje dvije godine. Osim toga može odabrati razinu na kojoj želi polagati ispit iz obveznog stranog jezika, da li na višoj razini B2 prema Zajedničkom europskom referentnom okviru (u daljnjem tekstu: ZEROJ) ili na osnovnoj razini A2 prema ZEROJ-u. Međutim, maturanti imaju mogućnost polagati još jedan strani jezik, ali samo kao izborni predmet. No, tu postoji ograničenje prema Priručniku za maturante [11] jer se taj ispit može polagati samo na višoj razini. Iz kojeg razlog se maturantima uskraćuje mogućnost polaganja drugog stranog jezika na osnovnoj razini nije navedeno.

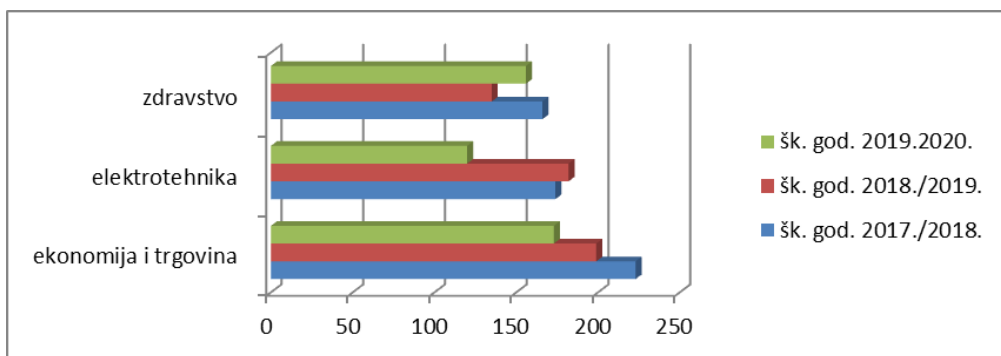
Kako bi se razmotrila vertikala učenja njemačkog jezika od srednje škole do državne mature, analiziran je broj maturanata koji su njemački jezik polagali na državnoj maturi. Podaci su uzeti iz izvještaja o provedbi i rezultatima državne mature koje izdaje Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (u daljnjem tekstu: NCVVO) [12-14]. Analiziran je broj pristupnika koji su u ljetnom ispitnom roku od školske godine 2017./ 2018. do 2019./ 2020. polagali njemački jezik jer su za te školske godine dostupni detaljni podaci o tome koje su srednje škole pristupnici završili. Prema tim izvještajima NCVVO-a, prosječno je 1.500 pristupnika polagalo njemački jezik. Od dvije ponuđene razine, većina pristupnika izabrala je osnovnu razinu (grafikon 2).

Grafikon 2. Broj pristupnika za njemački jezik na osnovnoj i na višoj razini [12-14]

Analiza podataka pokazuje da se za ispit iz njemačkog jezika odlučio veći broj pristupnika iz strukovnih škola nego pristupnika iz gimnazija, iako je broj gimnazijalaca koji uče njemački u srednjoj školi veći. Također se zapaža da je dvostruko veći odaziv za polaganje njemačkog na osnovnoj razini nego na višoj razini. Razlog bi mogao biti što su pristupnici u strukovnim školama tek počeli učiti njemački jezik pa su mogli postići samo osnovnu razinu.

Nadalje, analiza strukovnih škola iz kojih dolaze pristupnici pokazuje da prva tri mjesta zauzimaju stručni sektor: ekonomija i trgovina, elektrotehnika i zdravstvo (grafikon 3).

Grafikon 3. Prva tri mjesta po broju pristupnika iz stručnog sektora [12-14]

Prema najnovijim podacima, broj pristupnika u zdravstvenom sektoru je u porastu dok se smanjuje broj pristupnika iz sektora elektrotehnike te ekonomije i trgovine.

5. Zaključak

Analiza dostupnih podataka za učenje njemačkog jezika u hrvatskom obrazovnom sustavu pokazala je da se njemački jezik etablirao kao drugi strani jezik u osnovnoj školi te da ga u srednjim školama prosječno po školskoj godini uči oko 12.500 učenika. Međutim, polazeći od ukupnog broja pristupnika na maturi za njemački jezik, koji su prosječno po školskoj godini zastupljeni s 1.500 pristupnika, zapaža se da udio učenika srednjih škola koji odabiru njemački jezik na maturi iznosi samo oko 12 %. Zanimljiv je i podatak da većina pristupnika bira osnovnu razinu na državnoj maturi. Ti podaci ukazuju na potrebu dorade jezične politike u hrvatskom obrazovnom sustavu u pogledu učenja njemačkog kao stranog jezika kako bi se povećao broj pristupnika na državnoj maturi, a samim tim slijedeći preporuke EU-e o višejezičnosti i mobilnosti omogućio bi se učenicima veći uspjeh u poslovnoj karijeri. S tim u vezi trebalo bi razmisliti o preraspodjeli broja sati prvog i drugog stranog jezika u osnovnoj školi kao i o tome kako osigurati obvezna dva strana jezika što bi rezultiralo većim brojem učenika koji biraju njemački jezik u srednjoj školi i tako povećalo njihovu konkurentnost na tržištu rada. Vertikalnu učenja njemačkog jezika ojačala bi osim toga mogućnost odabira osnovne razine pri polaganju njemačkog jezika kao izbornog predmeta na državnoj maturi.

Ovaj rad može poslužiti kao smjernica visokim učilištima za određivanje kriterija za upis kao i za odlučivanje o upisnim kvotama jer daje pregled vertikale učenja njemačkog jezika u kojem se jasno vidi koju razinu njemačkog jezika pristupnici biraju na državnoj maturi. Nadalje, nužna su daljnja istraživanja i statistički podaci o odabiru prvog i drugog stranog jezika kako u osnovnoj tako i u srednjoj školi kako bi se dobili precizniji podaci o učenju njemačkog jezika od osnovne škole do državne mature.

6. Popis literature

- [1] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2020a). Priopćenje: Osnovne škole kraj školske godine 2018./2019. i početak 2019./2020. Godina LVII, broj 8.1.2.
- [2] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2020b). Priopćenje: Srednje škole kraj školske godine 2018./2019. i početak 2019./2020. Godina LVII, broj 8.1.3.

- [3] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2019a). Priopćenje: Osnovne škole kraj školske godine 2017./2018. i početak 2018./2019. Godina LVI, broj 8.1.2.
- [4] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2019b). Priopćenje: Srednje škole kraj školske godine 2017./2018. i početak 2018./2019. Godina LVI, broj 8.1.3.
- [5] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2018a): Priopćenje: Osnovne škole kraj školske godine 2016./2017. i početak 2017./2018. Godina LV, broj 8.1.2.
- [6] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2018b). Priopćenje: Srednje škole kraj školske godine 2016./2017. i početak 2017./2018. Godina LV, broj 8.1.3.
- [7] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2017a). Priopćenje: Osnovne škole kraj školske godine 2015./2016. i početak 2016./2017. Godina LIV, broj 8.1.2.
- [8] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2017b). Priopćenje: Srednje škole kraj školske godine 2015./2016. i početak 2016./2017. Godina LIV, broj 8.1.3.
- [9] Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019a). Kurikulum nastavnog predmeta Njemački jezik za osnovne škole i gimnazije. URL:<https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/predmetni-kurikulumi/539> (4. travnja 2021.)
- [10] Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019b). Kurikulum nastavnog predmeta Njemački jezik za srednje strukovne škole na razini 4.2. URL: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/predmetni-kurikulumi/539> (4. travnja 2021.)
- [11] Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2020a). Priručnik za prijavu ispita državne mature za učenike koji u školskoj godini 2020./2021. završavaju 4. razred srednjih škola /5. razred srednjih medicinskih škola u Republici Hrvatskoj. URL:<https://www.ncvvo.hr/prirucnici-za-prijavu-ispita-drzavne-mature-u-skolskoj-godini-2020-2021/> (5. travnja 2021.)
- [12] Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2020b). Statistička i psihometrijska analiza ispita državne mature u šk. god. 2019./2020. URL: <https://www.ncvvo.hr/statisticka-i-psihometrijska-analiza-ispita-drzavne-mature-u-sk-god-2019-2020/> (5. travnja 2021.)
- [13] Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2020c). Statistička i psihometrijska analiza ispita državne mature u šk. god. 2018./2019. URL: <https://www.ncvvo.hr/statisticka-i-psihometrijska-analiza-ispita-drzavne-mature-u-sk-god-2018-2019/> (6. travnja 2021.)
- [14] Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2019). Statistička i psihometrijska analiza ispita državne mature u šk. god. 2017./2018. URL: <https://www.ncvvo.hr/statisticka-i-psihometrijska-analiza-ispita-drzavne-mature-u-sk-god-2017-2018/> (6. travnja 2021.)